

## สมณเทศสำคัญ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๒

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เหมาะสมในการประพฤติปฏิบัติ ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กังวานมา ๒,๕๔๓ ปี ธรรมะนี้กังวานอยู่ตลอดเวลา กังวานมาเป็นธรรมะที่ปกครองอยู่ในวิภวณนี้ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วเวลาประกาศธรรมจักๆ เทวดาสาธุการเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ได้ยินได้ฟังมาตั้งแต่บัดนั้นจนบัดนี้ ธรรมะกังวานอยู่ตลอดเวลา แต่มันกังวานอยู่เป็นธรรมะ ธรรมะนั้นเป็นของจริงอันประเสริฐ

แต่มันไม่กังวานในใจเราเลย ใจของเรามันถึงได้ทุกข์ร้อน การทุกข์การร้อนทำให้เกิดเสียอกเสียใจว่าตัวเองไม่มีอำนาจาสนา ตัวเองไม่มีอำนาจาสนาทำไมทุกข์ร้อนขนาดนั้น แต่มันมองผิดพลาดไป ไม่มีอำนาจาสนานี้ทำไมมันอยู่ในธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าได้ละ

อำนาจาสนาอันนี้ประเสริฐมาก ประเสริฐเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วถึงได้จำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน ใจ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน แต่ทุกคนเกิดมาแล้วก็ปรารถนาความสุขทั้งนั้น แต่ความสุขและอำนาจาสนาของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จิตนิสัยของคนจึงได้แตกต่างกันไป ความคิดความเห็นของบุคคล อันนั้นคือจิตนิสัยแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล

ดูอย่างพระรัฐบาลนะ พระรัฐบาลกว่าจะได้บวชเป็นพระ ต้องขอพ่อแม่ พ่อแม่ไม่อนุญาตให้บวช จนประท้วงพ่อแม่ ไม่ยอมกินข้าว จนทำอย่างไรก็ไม่ยอม ทีนี้พ่อแม่เป็นทุกข์มากกว่าลูก

ของตัวเอง มีลูกคนเดียว ลูกเป็นผู้ชายคนเดียวด้วย จะให้สืบทอดสกุล สืบทอดสมบัติที่ตัวเองหาไว้ได้ ทำอย่างไรก็ไม่ยอม ถ้าลูกตัวเองเสียไปก็จะหมดโอกาสทั้งหมด แล้วไปถามเพื่อนให้เพื่อนช่วย ปลอบ เพื่อนก็บอกว่าต้องขอให้บวชสักหนึ่งเดียวจะสึกมาเอง เห็นไหม จะรักษาชีวิตของลูกไว้ พ่อแม่ก็ยอมให้บวชออกไป ให้บวชออกไปประพฤติปฏิบัติ

พระราชบาลนะ ชื่อรัฐบาล ฟังสิ มีอำนาจวาสนาขนาดไหน พ่อแม่ขนาดมีเงินทองสูงเท่าหัว มากมายมหาศาลนะ ยังสละตัวออกบวชแล้ว บวชออกไปประพฤติปฏิบัติจนได้ธรรมมาสมความ ตั้งใจของพระราชบาลแล้วนะ แต่พ่อแม่ก็ยังปรารถนาอยู่ว่าอยากจะให้ลูกออกมาเพื่อจะสืบทอดสกุลต่อไป นิมนต์ลูกชายกลับมาที่บ้าน มาฉันอาหารแล้วเอาเงินทองมากองไว้เต็มสูงท่วมหัวภูเขา เลกา ๓ กอง ๔ กองเลยนะ แล้วก็ถามลูกชายว่า ต้องการสิ่งนี้ไหม ไม่เสียขายสิ่งนั้นหรือ ”

พระราชบาลเป็นผู้ที่มีธรรมแล้ว ขอพ่อแม่ว่า “ขออย่างหนึ่ง ขออะไรก็ได้ไหม” ขอพ่อแม่เลยว่าขออย่างหนึ่ง”

พ่อแม่บอก “ได้ ขออะไรก็ได้ ”

“ขอให้เอาสมบัตินั้นไปลอยทิ้งแม่น้ำ ให้เอาเงินเอาทองกองท่วมหัวนั้นไปทิ้งแม่น้ำได้ไหม” พ่อแม่ช็อกหมดเลย นึกว่าขออะไร นึกว่าขอจะให้ตัวเองให้ได้ลูกชายกลับมา นิธรรมที่กังวลในหัวใจของพระราชบาลแล้วมันเหนือคุณค่าใดๆ ทั้งสิ้น เหนือถึงกับว่าเหนือทั้งทองคำเหนือทั้งสมบัติฟัสดานที่พ่อแม่เอามาให้สะสมไว้นั้นนะ คูสิ พระราชบาลยังไม่เห็นมีคุณค่าเท่ากับธรรมที่กังวลในหัวใจของพระราชบาลเอง นั่นนะเพศของผู้ที่ได้สมณะใจ

สมณเพศที่ได้ออกมา ออกมาบวชแล้ว ถึงจะไม่ได้มีธรรมกังวลในหัวใจ แต่ก็มีคุณค่า เพราะเพศของสมณะนี้ เพศใจ เพศของสมณะนี้ เห็นไหม เพศของบุรุษ เพศของหญิงของชาย แล้วก็เพศของสมณะที่เข้าไปดำรงในธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ธรรมนี้กังวลมา ๒,๕๔๐ กว่าปีแล้ว กังวานอยู่ตลอดเวลา แล้วได้กังวลในหัวใจของพระราชบาลนั้นมันประเสริฐขนาดไหน แต่ในเมื่อยังไม่กังวลในหัวใจเรา เราก็ได้เพศของสมณะนี้มา นั่นละคือเพศของเรา

เพศของสมณะนี้มันก็เหมือนกับใจ ใจนี้เป็นผู้ที่สัมผัสธรรม เพศของคฤหัสถ์เขา เขาก็ดำรงชีวิตของเขาไป เราเกิดเป็นมนุษย์แล้วเกิดมาในพระพุทธศาสนา แล้วเราศรัทธาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช่ไหม เราสละเพศทำงานของโลกนี้ ว่าจะได้งานของการเป็นสมณเพศมา งานของสมณเพศ การมีศรัทธาในธรรมแล้วออกบวชในศาสนาพุทธ ต้องผ่านจากอุปัชฌาย์ไป อุปัชฌาย์ให้อาจาร ให้ธรรมาจาร เกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจ

เกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจ มันครอบคลุมกายของเราอยู่ นี่มันเป็นงานของสมณเพศ สมณเพศแล้วไม่ต้องทำงานแบบคฤหัสถ์เขา คฤหัสถ์เขาต้องทำงานในหน้าที่การงาน ทุกข์ยากขนาดไหนเขาก็ทนไป เขาก็ทุกข์ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกแล้ว ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ทุกข์นี้เป็นอริยสัจเป็นความจริงที่ประเสริฐ ถ้าใครรู้ความจริงที่ประเสริฐนั้น รู้ความจริงที่ประเสริฐนั้นแล้วละค้นหาด้วยมรรคอริยสัจจะเป็นนิโรธะ นิโรธดับหมด นั่นคืออริยสัจ นั่นนะจะเป็นสมณเพศ จะเป็นคฤหัสถ์ จะเป็นเพศไหนก็แล้วแต่ แม้แต่สัตว์เดรัจฉานก็มีเหมือนกัน สัตว์จะอันนี้ แต่สัตว์เดรัจฉานเขาไม่มีโอกาส เขาไม่มีปัญญารับรู้สิ่งนั้น เขาก็ไม่มีโอกาส แต่ในเมื่อเป็นมนุษย์สัตว์ประเสริฐ งานของสมณเพศคืองานแห่งทะเลกุเกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจ เข้าไปเห็น สัจจะความจริงในอริยสัจนั้น

นั่นงานของเขา ทุกข์ยากมาก งานของคฤหัสถ์เขา เขาประกอบอาชีพ เขาไม่เห็นงานอันนี้ งานของเขาถึงไม่ประเสริฐไหม งานของเขาเป็นงานที่ไม่ประเสริฐ งานการดำรงชีวิตเพื่อจะให้เข้าใจว่าเป็นชีวิต อันนั้นเป็นสัจจะ แต่ในเมื่อเป็นการดำรงชีวิตแล้วมันเห็นความมักมากอยากใหญ่ในสมบัตินั้น สมบัติกองท่วมฟ้า ท่วมเขา ท่วมแผ่นดิน ไม่มีความพอใจ สมบัติเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้ คนคนเดียวจะมีถึงครึ่งของก่อนโลกก็ยังเป็นไปในปัจจุบันนี้ เขาก็ยังไม่มีความสุขจริงในการที่เขาหาความสุข เขาต้องรักษาสมบัติของเขาไว้ได้ ต้องพยายามรักษาสมบัติของเขา อันนั้นเป็นค้นหาความทะยานอยาก เป็นทุกข์ซ้อนเข้ามาอีกชั้นหนึ่ง

ในเมื่องานของเขาก็เป็นทุกข์อยู่แล้ว เขาไม่เข้าใจ นั่นเขาถึงมีคบอดในธรรม เขาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะอยู่นั่น ถ้าเขาเป็นคฤหัสถ์แล้วเขาเข้าใจธรรมตามแบบของพระ นางวิสาขาที่เป็นพระโสดาบันเขาเป็นคฤหัสถ์แต่เขาก็ปฏิบัติธรรมได้ตามคฤหัสถ์นั้น แต่มันต้องมีดวงใจ มีความทุกข์ยากมากกว่าในสมณเพศสิ เพราะสมณเพศมีงานหน้าที่เดียว งานหน้าที่เดียวคืองานการ

แทงทะลุเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ แทงทะลุในสิ่งที่ว่าปกคลุมหุ้มห่อให้เป็นภพของมนุษย์นี้ ภพของมนุษย์นี้ถึงเกิดมาแล้วถึงเป็นสัจจะว่าจะทำงานสิ่งใดก็ได้ในการเลือกเพศของตัวเอง เลือกเพศคฤหัสถ์หรือเลือกเพศในบรรพชิต เลือกเพศของสมณเพศ เพศนี้ถึงสำคัญ ถึงได้มาด้วยความสำคัญ แต่เราทรงเพศอันนี้ไว้แล้ว

ดูในการประกอบอาชีพของโลกเขา เขาประกอบอาชีพจนทุกข์ยากแสนเข็ญ มีทุกข์ก็ทุกข์ ไปโดยที่ถ้าไม่มีความสามารถจะออกจากทุกข์ได้เพราะไม่รู้วิธีการออก จนเขาทุกข์จนตายไป ในโรงพยาบาล เห็นไหม การรักษาโรค การรักษาไข้ต่างๆ ถ้ารักษาหายก็ออกไปก็ไปประกอบอาชีพ ต่อ รักษาไม่หายก็ต้องทนทุกข์ไปๆ โรคบางอย่างรักษาไม่หายจนกว่าชีวิตนี้จะสิ้นไป สิ้นไปแล้วที่สุดของการรักษาคือห้องดับจิตใจ ห้องดับจิตที่รักษาคือเก็บซากศพไว้ที่นั่น

งานของโลกเขาสิ้นสุดคือการพลัดพรากจากของรักของหวงทั้งหมด พลัดพรากจากชีวิต แม้แต่ชีวิตของตัวเอง พระพุทธเจ้าถึงตรัสไว้ในธรรมข้อหนึ่งว่า ความไม่มีโรคภัยไข้เจ็บนี้เป็นลาภอันประเสริฐมาก แต่ความประเสริฐในโรคภัยไข้เจ็บปกตินั้นก็อย่างหนึ่ง แต่โรคภัยไข้เจ็บในการเกิดและการตาย เห็นไหม เกิดมาเป็นมนุษย์ แก่ชราคร่ำคร่าไป แล้วก็ต้องตายไปนั่นก็เป็นโรคหนึ่ง โรคของสัจจะ มันเป็นทั้งข้อสัจจะในอริยสัจของเรา แต่โลกเขาไม่เห็นกันตรงนั้น โลกเขาไม่เห็นตรงนั้นเขาถึงต้องแสวงหาแต่ความที่ว่าจะดำรงชีวิตของเขาอยู่ แล้วเจ็บไข้ได้ป่วยก็เข้าไปโรงพยาบาล แล้วตายไป ตายไปก็เข้าห้องดับจิต นั่นสิ้นสุดกระบวนการชีวิตของคฤหัสถ์ของโลกเขา แต่เป็นการเริ่มต้นเหมือนดอกบัวแรกแย้มขึ้นมาในยามเช้าใจ

ในงานของศาสนาที่อุปมาอุปไมยประทานไว้ให้เราแล้ว ให้เราตั้งแต่บวช เห็นไหม เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่งานของสมณเพศคืองานแทงทะลุ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ คือซากศพที่คลุมอยู่นั่น แต่คนตายไปแล้วมันไม่มีงาน ชีวิตนี้คือการสิ้นสุด คือหมดโอกาส คือการตาย ตายในชีวิตไปแล้ว ชีวิตที่ทำบุญกุศลไปก็เกิดในสถานะสูงๆ ต่ำๆ ตามบุญกุศลนั้น แต่สมณเพศมันตายจากความเป็นคฤหัสถ์มาเกิดในสมณเพศมันประเสริฐขนาดไหน ตายไปในคฤหัสถ์ใจ ในหน้าที่การงานที่ว่าจะเกิด แก่ เจ็บ ตาย แล้วต้องตายไป เห็นไหม อันนั้นคือตายไปโดยที่ถ้าไปตามวิญญูะ ไปตามกรรม ไปตามกระแสของกรรมแล้วสิ้นสุดคือพลัดพรากไป ก็เวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะต่อไป

ขณะที่เรามาเป็นพระ เราก็ตายจากคฤหัสถ์ แล้วอุปฌาย์ยังให้เกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจ นี่เป็นฐานที่ทำงานนะ งานของสมณะเป็นงานแทบตลอด เกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจ นี่ คือ ฆากศพที่ตายเหมือนกับในห้องดับจิตนั่น เขาหมดโอกาส เขาตายไป เขาหมดโอกาส เขาก็เวียนว่ายตายเกิดไปของเขา แต่เราตายจากเพศคฤหัสถ์ขึ้นมา มันเริ่มต้นการทำงานของเรายาวทั้งมีลมหายใจอยู่ไง ตายจากเพศคฤหัสถ์เข้ามาแล้วยังมีลมหายใจฟอดๆ อยู่แล้วยังมีบริวาร ๘ เป็นเครื่องรับใช้ของพระอรหันต์ไง

จิวร ผ้ายาสาวพัสตร์เป็นธงชัยของพระอรหันต์ ห่อหุ้มกายของเราเพื่อจะให้มียางใหม่ขึ้นมา งานของผู้เอกบุรุษไง งานของผู้ที่พ้นออกไปจากโลกนี้ นี่ไง งานประเสริฐ แต่งานประเสริฐเกิดขึ้นจากคนที่ต้องมีความตั้งใจอันประเสริฐด้วย ความตั้งใจในอันประเสริฐคือเริ่มต้นตั้งแต่สำรวมระวังในอินทริยสังวรของตน อินทริยสังวรของตนถ้าไม่สำรวมระวังมันออกไปรับรู้เรื่องของข้างนอก มันจะเกิดเป็นความฟุ้งซ่านขึ้นมา เห็นไหม ถึงต้องให้หาในที่สงัด ในอุปฌาย์ยังบอกซ้ำออกไปอีก ให้อยู่ในที่สงัด ให้อยู่ในที่หลีกเร้นไง ให้ดูใจของตัวเอง ใจของตัวเอง ในเมื่อเราพร้อมเรามีศรัทธา เราปลูกศรัทธาขึ้นมาในหัวใจเราเองงาม เจริญงามมาก ถึงได้สละชีวิตเข้ามาเพื่อจะเป็นนักรบไง

ในศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ บริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในบริษัท ๔ ใครเป็นนักรบล่ะ? ภิกษุภิกษุณีต่างหากที่เป็นนักรบที่จะออกจากกิเลสได้ก่อน ถ้าภิกษุภิกษุณีไม่ทรงธรรมทรงวินัยไว้ ศาสนาจะอยู่ที่ไหนล่ะ ธรรมะอันประเสริฐนี้กังวลอยู่ตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ตั้งแต่แสดงธรรมจักรมาจนปานนี้แล้วใครจะทรงไว้ ทรงไว้ใน ๒ สถานะ สถานะหนึ่งผู้ที่ทรงไว้ เห็นไหม ภิกษุภิกษุณีเป็นนักรบเป็นผู้ทรงธรรมเอาไว้ในหัวใจ มีความสุขขึ้นมาก่อน มีความสุขมหาศาลมาก จนถึงกับวิมุตติสุขนี้พ้นออกไปจากกิเลสได้ เห็นไหม สถานะหนึ่งคือตัวเองทรงธรรมไว้มีความสุขขึ้นมาก่อนแล้วยังทรงธรรมไว้เพื่อจะจำแนกให้ธรรมนี้ออกไป เพื่อหมู่สัตว์ทั้งหลายนั้นมีที่พึ่งที่อาศัย

สัตว์โลกนี้เราร้อน เดือดร้อนมาก แสงหาทางออก แต่ไปที่ไหนไม่มีทางไหนจะเป็นทางออกได้ มีแต่สะสมทุกข์เข้าไป ทุกข์เก่าทุกข์ใหม่ซับซ้อนกันในห้องใจนั่นแหละ แต่นักรบนักปฏิบัติผู้มีธงชัยอรหันต์ ธงชัยในคราบผ้ายาสาวพัสตร์ห่อหุ้มร่างกายนี้ แล้วประพฤติปฏิบัติ

ธรรมจนพ้นออกไปจากกิเลส หัวใจนั้นมีน้ำอมฤตคือธรรมะในหัวใจนั้นทั้งหมด เป็นผู้จำแนกธรรมให้สัตว์ต่างๆ ได้ดื่มกิน ฉะนั้น สัตว์ต่างๆ สัตว์ในป่าก็ต้องอาศัยโป่ง อาศัยน้ำเป็นที่พึ่งอาศัยดำรงชีพของเขา

หัวใจถ้าได้ธรรมดื่มกินในหัวใจนั้น หัวใจนั้นจะมีความสุขมากจากสถานะของใจดวงนั้นก่อน แล้วจำแนกสัตว์ให้ทั่วๆ ไป สัตว์ถึงต้องการหาน้ำธรรมอมฤตเพื่อชำระล้างใจของสัตว์นั้น ฉะนั้น เราเป็นหนึ่งที่จะจำแนกธรรมให้หัวใจเรายอมรับก่อน ถึงต้องหาที่หลีกเลี่ยง หน้าที่ควรแก่การงานของตน งานของตนคืองานดูแลใจของตนให้สงบสงัดขึ้นมาก่อน ในที่สงัดในที่สปปายะทั้งหลายยังต้องมีการสงัดเพื่อให้มีที่หลีกเลี่ยง มีที่การงานของเรา ในหัวใจก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจยังฟุ้งซ่าน หัวใจยังไม่สงัด หัวใจยังไม่หลีกเลี่ยง ยังไม่วิเวกพอ มันจะยกขึ้นควรแก่การงานในเกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ ได้อย่างไร

ในเกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ นี่มันก็มีอยู่ตั้งแต่เราเกิดเป็นมนุษย์ใช้ไหม แม้แต่ในโรงพยาบาลที่เขารักษากันมันก็เป็นเกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ กระทบกันตลอดระหว่างหมอกับคนใช้นั่นละ ระหว่างหมอกับคนไข้ก็กระทบกันด้วยเกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ อยู่ นั่น แต่เขากระทบกันด้วย ในเมื่อเกิดเป็นมนุษย์แล้วเป็นโลก เป็นความเข้าใจของเขา เขาไม่เข้าใจตามสภาวะตามที่เป็นอนิจจัง เป็นไตรลักษณ์ที่ซ่อนอยู่อีกชั้นหนึ่งในธรรมที่ซ่อนโลกอยู่นั่น เป็นถึงนายแพทย์ เป็นถึงนักวิชาการที่มีศักยภาพขนาดไหน เป็นผู้ชำนาญการรักษาโรค ก็ผ่าตัดกันไป เขจะมีสถานะขนาดไหน เขาก็เห็นด้วยกายของโลกเขา เขาไม่เห็นแทงทะลุชำระกิเลสในหัวใจได้ เขาประสบสัมผัสกันขนาดไหน เขาก็ไม่ได้ประโยชน์ของเขาขึ้นมา เขาได้ประโยชน์แต่เงินทองที่เขาเก็บขูดรีดเข้ามาจากการรักษานั้นอีกต่างหากด้วย

แต่หมอกที่เป็นธรรม เขารักษาที่เป็นธรรม อันนั้นเขาได้บุญกุศลของเขา เพราะการให้ความสุขกับคนที่เป็นไข้หายจากไข้นั้นต้องเสียทั้งเงินเสียทุกอย่างเพื่อรักษาไข้นั้น ยังได้คุณค่าประโยชน์จากหมอกคนนั้น อันนั้นก็เป็นธรรมส่วนหนึ่ง ธรรมหายๆ ที่การอยู่ในศีลธรรมจริยธรรมในโลกนั้น

แต่ถ้าหัวใจมันสวดขึ้นมาจากสถานะแวดล้อมต่างๆ ให้ใจเราสวดขึ้นมาก่อน ใจสวดจากกิเลส ถึงทำความสงบใจขึ้นมาได้ ใจนี้สงบถึงควรแก่การงานใด ถึงต้องสร้างสะสมอินทรีย์ให้แก่กล้า มันถึงต้องใช้ปัญญา การที่เราจะรักษางานของใจ ใจจะดื่มกินกรรม ใจจะมีที่กรรมให้น้ำอมฤตเข้าไปชำระใจบ้าง มันถึงต้องใช้ความพิจารณาตั้งสติเข้าไป ๒ เท่า ๓ เท่ากับงานโลกนั้น งานของโลกนั้น การคิดยาๆ เข้าเส้นเขายังต้องระมัดระวังเพื่อจะไม่ให้เส้นเลือดนั้นแตก เขายังมีสติสัมปชัญญะขนาดนั้น เพื่องานโลกๆ ของเขาเท่านั้นนะ

แต่งงานของใจ งานของการชำระกิเลส กิเลสนี้เป็นแก่น แก่นของกิเลสมันอยู่ที่ใจของเรา มันอยู่ใจที่เกิดขึ้นมา ใจนี้เกิดขึ้นมาหัวใจนั้นควรจะสัมผัสธรรม เพราะธรรมนั้นก็หัวใจนั้นสัมผัส ใจนั้นสำคัญมาก แต่กิเลสมันก็เกิดพร้อมขึ้นมากับใจนั้น มันถึงทำให้ใจนั้นฟูๆ ครองธงชัยพระอรหันต์ ครองผ้ากาสาพัสตร์อยู่ แต่หัวใจมันเราร้อน หัวใจมันเราร้อนมันก็ฟองแต่โลกียะ เห็นไหม เป็นสมมุติ สมมุติขึ้นมา ว่าเรามีศรัทธาเข้ามา แต่เรายังปราบมารในใจของเราไม่ได้ เรายังปราบใจของเราให้สงบสวดจากความเป็นไปอย่างนั้นไม่ได้

ความเป็นไปของความสงบสวดของใจ ความวิเวกใจ สถานที่วิเวกของใจ สถานที่วิเวกของกายเราหาได้แล้ว แต่สถานที่วิเวกของใจยังหาไม่ได้ เราก็ต้องตั้งสติสัมปชัญญะมากเข้าไป ๒ เท่า อย่างที่โลกเขาทำนั่นนะ โลกเขาทำเขายังจับเป็นวัตถุที่จับต้องได้ แต่นามธรรม กิเลสก็เป็นนามธรรมเกิดดับพร้อมกับความทุกข์ในใจ สติสัมปชัญญะก็เกิดดับพร้อมกับความเกิดนั้น แต่มันอ่อน มันอ่อน มันเหมือนเด็กอ่อน เด็กอ่อนเพราะอะไร เพราะงานเราไม่เคยทำ เราก็งงใจพยายามเราตั้งอกตั้งใจว่าอันนี้จะเป็นสติสัมปชัญญะที่เราจะให้เป็นงานนั้นแหละ เป็นทางโลกเราก็มองว่ามีสติสัมปชัญญะ เราเป็นคนเก่ง ทุกๆ ดวงใจของใจต้องเห็นแก่ตัวว่าตัวเองนี่ยอดเยี่ยม

สรรพสิ่งของโลกนี้เกิดจากความคิดจากใจเราทั้งนั้น ใจนี้มีถึงมีสรรพสิ่งทั้งหมด สรรพสิ่งถ้ามีขนาดไหน เราจะไม่เห็นคุณค่าเท่ากับใจของเรา เราถึงว่าเรามีสติ แต่ความจริงเป็นสติที่เริ่มต้นเท่านั้น ถ้าสติมันเป็นสติที่ว่ามันเป็นประโยชน์ เป็นสิ่งที่ว่ามันเข้มแข็งขึ้นมา มันต้องกำจัดเรื่องของใจของเราให้ได้ เรื่องใจของเราคือใจที่เป็นจี๋เข้าที่กิเลสมันปลักไสอยู่ไง มันถึงพุ่งช่านออกไป มันถึงว่ามันไม่สวดมันไม่วิเวกพอ ต้องสติสัมปชัญญะเพิ่มเข้าไป ถ้าเพิ่มไม่ได้เพราะอะไร เพราะอำนาจวาสนาเราต้องมี ถ้าไม่มีเราจะไม่เจอสถานะแบบที่เราธงชัยของพระอรหันต์ได้หรอก

เราเอารชัชของพระอรหันต์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพุดไว้กับพระภักทียะ อยู่ใกล้เรา จับจิ๋วไว้ ถ้ายังไม่ได้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมในข้อวัตรปฏิบัติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ ถือว่าไม่เห็นธรรม ไม่เห็นเรา แต่ถ้าอยู่ถึงภาคตะวันตกของประเทศ ไกลขนาดไหน แต่ประพฤติธรรมไป ถ้ายังทำตามข้อวัตรปฏิบัติ ทำใจให้สงบได้อย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้แล้ว อินทรีย์แก่กล้าขึ้นมา ผู้นั้นต่างหากถึงจะอยู่ใกล้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทั้งๆ ที่เราครองผ้ากาสาวพัสตร์เหมือนกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้แหละ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ครองบริวาร ๘ ครองผ้ากาสายะอย่างนี้ เราก็ครองอยู่ มันถึงว่ามันต้องให้กำลังใจเราเข้ามา ผู้ที่ฉลาด ธรรม ธรรมาธุ ธรรมคือเป็นอาวุธที่จะชำระกิเลส มันก็เกิดขึ้นจากใจแก้ไข จิตแก้จิต ภาวนาที่จะใส่ธรรม แต่ในเมื่อภาวนานี้มันยังไม่สะอาดพอที่จะใส่ธรรมได้ เราก็ต้องพยายามทำให้มันสะอาดขึ้นมาด้วยธรรมาธุไป

เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ อันนี้เป็นที่ปกคลุมหุ้มอยู่ หุ้มห่อใจอันนี้อยู่ ถ้าเราทำ ความสงบด้วยการที่เราใช้ให้มันสงบไม่ได้ เราใช้ตัวนี้เข้ามาชะล้างก็ได้ เพราะในการตายของภคิพล์ เขา นั้นเขาตายทิ้งเปล่าๆ แต่เนี่เราลอกหนัง ลอกเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ออกมาให้มันสด สดงวेष ความสดสดงวेषมันก็ทำให้ใจนั้นห้วนไหว ใจนั้นห้วนไหวใจนั้นก็เปิดพื้นที่ให้สังค วิเวกเข้ามาได้ เนี่การคิดเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ก็เป็นปัญญาเหมือนกัน มันเป็นการเห็นกาย ข้างนอก

ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ พ่อแม่อยากปรารถนาไว้ให้ลูก อยู่เป็นจักรพรรดิเพื่อจะได้สืบทอดสกุลให้พ่อแม่ พ่อแม่ในวงความคิดของกิเลสที่ว่ามนุษย์สืบ ทอดสกุลกัน ในชาตินั้น แต่ในความเห็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นแต่ว่ามันสืบ ทอดตั้งแต่วัฏฏะ กรรม เวียนว่ายตายเกิดเป็นพ่อเป็นแม่เป็นลูกกันมาตลอด อันนี้ต่างหากถึงเป็น ธรรม อันนั้นไม่เป็นธรรม แต่ก็เห็นความเห็นของพระเจ้าสุทโธทนะที่ยังไม่ได้ดวงตาเห็นธรรมก็ ต้องคิดอย่างนั้นเป็นธรรมชาติของเขา เขาก็ยังต้องการรักษาเจ้าชายสิทธัตถะไว้ในโลก ในความ เป็นจักรพรรดินั้น เขาถึงปกคลุมไว้ไม่ให้เห็นในคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย จะไม่ให้เห็นภาพ อย่างนั้นเลย แต่ด้วยบุญกุศลที่สร้างมา เห็นแค่นั้นยังสดสดงวेष เห็นมีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตาย ถ้ามี

เกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตาย เราจะมาเสวยสุขอยู่ได้อย่างไร มันยังสลดสังเวช ถ้ามีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตาย มันต้องมีสิ่งที่ตรงข้าม ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

เห็นไหม เจ้าชายสิทธัตถะก่อนที่จะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังมีปัญญาอย่างนั้น แต่เมื่อเราบวชแล้วเราครองผ้ากาสายะอยู่นี้ มันถึงพุทธกาลมาแล้ว เราเกิดมาที่ว่าธรรมอันนี้เป็นธรรมสำเร็จมาที่ว่ามันไม่เกิดปัจจุบันตอนนั้น มันเป็นธรรมและวินัยที่วางไว้ทอดกันมา เราก็ศรัทธาในธรรมและวินัยนี้เราถึงได้มาบวชตนของตนใจ ให้ตายจากสภาวะนั้นแล้ว สภาวะของคฤหัสถ์ให้มาอยู่ในสภาวะของธรรมและวินัย เป็นศากยบุตรพุทธชินโรส เป็นลูกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกขัยากมาก่อนตั้งแต่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะทุกข์ก็แสนทุกข์ ทุกข์เพราะในหัวใจมันเห็นสภาพนั้นแล้วมันกระวนกระวาย เราก็ต้องเป็นสภาพแบบนั้น เราก็ต้องเกิด ต้องแก่ เจ็บ ตาย อย่างนี้หรือ แล้วเราเกิดมาจะมาเสวยสุข จะมานอนใจอยู่ได้อย่างไร สลดสังเวชจนหาทางออก จนหาทางออกว่าต้องมีทางไป ต้องมีทางไป

แต่เรามีสถานะที่เราครองอยู่แล้ว เราถึงพิจารณาเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เพื่อให้สลดเข้ามาได้ ถึงว่ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธิเข้ามาขั้นหนึ่งไง ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันสลดสังเวช มันก็ปล่อยเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันปล่อยเข้ามา การพิจารณาภายนอก การพิจารณาสิ่งแวดล้อม ภายนอก มันดูภายนอกเพื่อให้มันตัดจากภายนอก มันติดภายนอกเพราะอะไร เพราะหัวใจเรามีเรามีภวาสวะ มีสิ่งที่เกิด มีสิ่งที่เริ่มต้นของความคิดมันส่งออกไป ความส่งออกไปเกาะเกี่ยวรูป รส กลิ่น เสียง ต่างๆ มันเป็นความคิดที่ให้เราทิ้งร่าง ให้ร่างนี้เป็นเรือนร่างใจ หัวใจทั้งหมดส่งออกไปติดในรูป รส กลิ่น เสียง ในรูปฝ่ายตรงข้ามหญิงและชาย ไปติดเขาหมด แล้วทิ้งเรือนของเรา คือทิ้งร่างกายที่ห่มผ้ากาสายะอยู่นี้ให้มันเป็นเรือนว่าง ให้มันเป็นสิ่งที่ไม่มีเจ้าของ เพราะใจมันส่งออกไปหมดเลย ใจมันออกไปติดเกี่ยวกับรูป รส กลิ่น เสียง ภายนอกทั้งหมด ระหว่างสิ่งที่ตรงข้าม ระหว่างสิ่งที่กระทบ

นี่อุปัชฌาย์ถึงบอกว่าให้อยู่ในที่สงัด ให้อยู่ในที่มิเสื่อมิสง เพราะคนไม่เข้าไปเกาะเกี่ยวอยู่กับสิ่งนั้น เพื่อให้ใจนี้สงัดเข้ามาจากรูป รส กลิ่น เสียง ภายนอก แต่ทำไมมันสงัด ทำไมใจมันยัง

คิดออกไปละ ทำไมใจมันส่งออกไปหมดเลย จนให้เรื่อนนี้เป็นเรื่อนว่าง ทั้งๆ ที่ว่าธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ นี่สมมุติขึ้นมาเป็นเรา แล้วครองผ้ากาสาจะอยู่นั่นนะ ธงชัยของพระอรหันต์อยู่ทั้งเรื่อนร้าง นี่ ทำไมหัวใจมันมีกิเลสอยู่ มันถึงสลัดร่างนี้ออกไปอยู่ข้างนอกหมด ทั้งเรื่อนนี้เป็นเรื่อนร้างไปเลย เพราะอะไร

เพราะสติไม่มี เพราะความยังคิดไม่มี นั่นนะ ร่างกายที่เป็นธาตุ ๔ อยู่กับผ้ากาสาจะ แต่หัวใจที่จะเป็นสิ่งที่ใส่ธรรมมันดันส่งออกไปอยู่ข้างนอก มันทิ้งให้เป็นเรื่อนร้างไปเลย แล้วก็ไปกว้านเอาแต่ความทุกข์เข้ามาใส่ตน เอาความทุกข์เข้ามาให้มันฟุ้งชานออกไป เห็นไหม นั่นคือกายข้างนอก ส่งออกไปติดแล้วพิจารณาภายนอกสิ พิจารณากายนะ คนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย จะสวยงามสูงส่งขนาดไหน ทั้งหญิงและชายต้องจีเหม็น อุจจาระถ่ายออกมาจี้อกทั้ง ๖ ทวารทั้ง ๖ ออกทั้งจีหู จีตา จีฟัน จีทั้งนั้น จีทั้งนั้น ไปติดมันทำไม สิ่งนั้นมันเป็นสิ่งอยู่ข้างนอก เขาบาบหากันด้วยกลิ่นหอมๆ เอน้ำหอมพรมไว้ เขียนกลีให้สวยๆ ดัดขนตาองๆ เหงื่อออก เหงื่อไคล เหม็นไคลย้อย ทั้งที่สิ่งนั้นเป็นของเน่าของบูดทั้งหมดเลย แต่หัวใจมันก็ไปติด นี่มันโง่ ๒ ชั้น ๓ ชั้น

บอกว่าเป็นสากยบุตรพุทฺธิโนรส ครองผ้ากาสาจะอยู่ มันถึงทำความสงบของใจไม่ได้ แล้วหาความร่ำร้อนนั้นมาเผาใจอยู่ตลอดเวลา มันถึงว่าเป็นความสงบขึ้นมา อินทรีย์ควรจะแก่กล้า ควรแก่การงานในพิจารณาในเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มันกลับไม่เป็น กลับไปติดในเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ว่าเป็นของสวยของงาม ระหว่างรูป รส กลิ่น เสียง ภายนอก ทั้งร่างกายนี้ให้ทุกข์ อยู่กับสิ่งที่นี่ คิดออกไป กว้านเอาทุกข์เข้ามาสู่ตัว แล้วก็ยังพอกพองใจว่าจะไปเอาสิ่งนั้น ทั้งๆ ว่าที่สิ่งนั้นต้องแปรสภาพไปตามความเป็นจริง แล้วเราจะไปสร้างให้มันเป็นบาปอกุศลที่จะทำให้หัวใจนี้จะไปเกิดดับๆ อีกหรือ ให้มันแบกทุกข์ไปเกิดดับในชาติต่อไป ทุกข์มากยิ่งขึ้นอีก หรือ ในทุกข์ปัจจุบันนี้ทำไมไม่ดูว่าอันนี้เป็นทุกข์ ถ้าทุกข์อันนี้เป็นทุกข์แล้วไปเพิ่มทุกข์อันนั้นคิดว่ามันจะเป็นสุข เห็นไหม สิ่งที่จะไปเกาะเกี่ยวอยู่นี้ก็ว่าจะสุข นึกว่าจะผ่อนคลายได้

มันผ่อนคลายได้เพราะว่ามันผลัดใสให้ไม่เห็นไตรลักษณ์ ความเห็นปัจจุบันธรรมมันถึงชำระกิเลสได้ แต่สิ่งที่ไม่เห็นปัจจุบันธรรมมันผลัดใสให้เป็นอดีตอนาคตเพื่อจะให้ไปติดสิ่งนั้นเพื่อจะสะสมต่อไป นั่นนะมันฟุ้งชานออกไปขนาดนั้น ไหนว่าเป็นสากยบุตร ไหนว่าครองธงชัย

พระอรหันต์ ครองผ้ากาสาของพระอรหันต์อยู่ที่หัวใจนี้ ทำไมมันเห็นสภาพแบบนี้ล่ะ ทำไมให้กิเลสมันหลอกพุ่งออกไปข้างนอก

มันถึงสร้างสถานะที่ทำให้ใจนี้วิเวกไม่ได้ สิ่งที่ทำให้ใจนี้วิเวกไม่ได้มันก็ไม่มีสิ่งที่จะต้องแก้การงาน นั่นนะมันต้องพิจารณาอย่างนี้สิ มันถึงจะหดหัวใจเข้ามา หัวใจที่ส่งออกไป ให้หัวใจเข้ามาเป็นเอกัคคตารมณ์ หัวใจเป็นหนึ่งเดียวของเรา หัวใจที่เป็นหนึ่งเดียวที่เป็นเรา เห็นไหม เป็นเรา เป็นเรา ด้วย ทั้งครองผ้ากาสาปะกคลุมสิ่งที่เป็นเราอยู่ด้วย นั่นนะ คือสมาธิธรรมใจ

สมาธิธรรม พออยู่พอกิน หัวใจที่มีสมาธิเป็นหลักใจตั้งมั่น ครองชัย ครองผ้ากาสาของหัวใจครองสมาธิธรรม ผู้ใด ธรรมาธุร นั่นนะมันถึงจะสมกับการที่ว่าเราเป็นสากยบุตรทั้งข้างนอก เป็นสากยบุตรทั้งเริ่มจะก้าวเดินออกไปจากหัวใจ เป็นจากภายใน ในหัวใจอันนั้นเห็นไหม นั่นนะพิจารณารูป รส กลิ่น เสียง ภายนอก พิจารณาเกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ ภายนอก ไอ้หมอที่เขารักษากันอยู่อย่างนั้นเขาคิดแต่ทางโลก เขาถึงไม่เห็น แต่ธรรมคิดแบบธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ มันต้องทำให้ความสลัดใจเข้ามา ความสลัดใจเข้ามา

ใจนี้เหมือนสายรุ้งใจ สายรุ้งพาดผ่านไปกินทุกอย่าง ตามโบราณกาลว่าสายรุ้ง ปลายของสายรุ้งจะเป็นปากหมู กินสัตว์ กินพวกน้ำค้างอยู่ข้างนอก ไอ้ปลายสายรุ้งของใจที่มันส่งออกไปติดรูป รส กลิ่น เสียงภายนอกนั้นนะ มันเอาแต่สิ่งที่ปวดแสบปวดร้อนของสิ่งนั้นเข้ามาเผาใจของตัว ในเมื่อเราพิจารณาเห็นว่าสายรุ้งอันนี้มันไปเอาทุกข์เข้ามา สิ่งกระแสของใจพาดผ่านออกไปเพื่อจะไปติดในรูป รส กลิ่น เสียง ภายนอก มันก็พิจารณาให้เห็นว่ารูป รส กลิ่น เสียง ภายนอก มันก็ต้องเนาหมื่นไปเหมือนกัน ปลายของสายรุ้งมันสลัดออก มันจะย้อนกลับเข้ามาถึงตัว

ปลายของสายรุ้ง ปลายของมันจะเข้ามาเป็นเอกัคคตารมณ์ของใจของตัว เป็นใจที่ว่ามีสมาธิธรรมเป็นเครื่องค้ำกิน มันก็มีความสุข มันก็จะร้อง เฮ้อ! ถอนหายใจนะ ทำไมเมื่อก่อนมันจึงเฝ้าขนาดนี้ หัวใจนี้ ทำไมมันเฝ้าเฝ้าแต่พุ่งออกไปสัมผัสรูป รส กลิ่น เสียง ภายนอก เขาอยู่ถึงบ้านเมืองของเขา เขาอยู่ในสถานะที่เขาเป็นของเขาอยู่อย่างนั้น เราอยู่ในที่วิเวก อยู่ในป่า อยู่ในชัยภูมิอันควรแก่การงาน มันควรจะอยู่ในงานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นที่วิเวกๆ เป็นที่ใจควรจะวิเวกตามไป มันไม่เป็นไป เพราะกิเลสที่มันฝังอยู่ที่ใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นกิเลสเจ้าเล่ห์อย่างนี้ไง ถึงได้วางนโยบายการบวชไว้ว่า บวชแล้วควรเข้าป่าหาที่สงบสงัด หาที่วิเวกควรแก่การงาน เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นนักปราชญ์ เป็นปราชญ์ใหญ่ เป็นศาสดาของเรา เป็นที่พึ่งที่อาศัยของเรา ท่านสงสารสาวกะ สงสารบริษัท ๔ มากกว่ามันจะทุกข์ยากขนาดไหน

งานการจะพ้นจากทุกข์นี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกข์มาก่อน จะไม่อย่าให้ใครทุกข์ซ้ำ ๒ อย่างท่านเลย ถึงได้วางธรรมและวินัยนี้ให้ควรแก่ผู้ที่เดินตามนี้ได้สะสมได้มีวิธีการออก มันถึงกับมีเครื่องมืออยู่กับมือเราไง มีเทคโนโลยี มีเทคนิคต่างๆ ที่ประทานไว้ให้กับสาวกบุตรที่ควรจะเดินตาม แล้วเราได้บวชได้เรียนอยู่ในธรรมวินัยนี้ มันควรจะอึดมอกอึดใจ ควรจะภูมิใจภูมิใจในธรรมที่เราครองอยู่นี้ไง

ในธรรมและวินัยที่เราครองอยู่นี้ไง แต่มันยังไม่เป็นไปเพราะมันเป็นความที่ว่ากิเลสมันอยู่ในใจ กิเลสนี้เป็นเจ้าวัฏจักร กิเลสนี้มีอำนาจมาก กิเลสนี้ข่มขี้นหัวใจมาให้ทุกข์ร้อนมาตลอด มันถึงผลึกใสให้เราทุกข์ขนาดนั้น นี่มันถึงย้อนกลับมาซึ่งคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่า เป็นศาสดาที่น่าเคารพกราบไหว้ เป็นที่ไว้วางใจได้ เป็นที่เชื่อมั่นของเรา แล้วยังมอบวิธีการปกป้องสถานะของลูกศิษย์ลูกหาขนาดนั้นนะ ปกป้องของพระสงฆ์...

...สงวน สงวนถึงได้วางแนวทางไว้ไง นั่นนะ ถึงได้วางแนวทางไว้ให้ดำเนินตามได้ขนาดนั้นนะ แล้วเราก็มดำเนินตามแล้วไง มันถึงซึ่งคุณ ซึ่งคุณมาก ผู้ที่เห็นโทษเห็นคุณในศาสนาใดในศาสนาที่เราก้าวเดินตามไป เราจะได้คุณตั้งแต่ความสุขที่เข้ามาในหัวใจของเราก่อน แล้วยังเจือจานความสุขนี้ไปให้กับสัตว์โลกต่างๆ ได้อีกมหาศาล ผู้ที่เห็นคุณเห็นโทษวางระเบียบวางกฎเกณฑ์ในธรรมวินัย เราถึงต้องมีธรรมและวินัยเป็นเครื่องอยู่ไง เครื่องอยู่ให้ใจนี้มันได้ค้ำกั้นข้อวัตรปฏิบัติ วัตรปฏิบัติทำให้คนนั้นใจร้าง ไม่มีวัตรไม่มีปฏิบัติ วัตรคือวัจใจ ข้อวัตรปฏิบัติหมายถึงข้อวัตรปฏิบัติวัจใจว่ามีคุณงามความดี มีสิ่งใดอยู่ในใจเป็นเครื่องประดับบ้าง

แม้แต่ภิกษุเรา ภิกษุเรายังมีครองผ้ากาสาละ มีบริวาร ๘ เป็นเครื่องประกาศตนว่าเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า บริวาร ๘ นี่เป็นปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยของร่างกายนี้มาแล้วเรารังชีวิตด้วย

ปัจจัย ๔ ด้วยบริวาร ๘ นี้ กับปัจจัย ๔ ออกไปข้างนอก บริวาร ๘ นี้เป็นเครื่องสืบท่อให้เราใช้ชีวิตอยู่นะ

ปัตตัง บาตรนี้ เพราะมีบาตรมันถึงมีข้าวตกบาตรมา ถึงได้เป็นอาหารมาดำรงชีวิตมาอยู่ได้ พระพุทธเจ้าวางไว้เพื่อไม่ให้เป็นการะของใคร ไม่ให้เป็นเครื่องพะรุงพะรังของผู้ที่จะออกสนามรบไป ให้เป็นผู้ฉับไวในการประพฤติปฏิบัติ ในการจับไวไม่ให้ตัวเองติดข้องอยู่ในสิ่งต่างๆ คือว่าไม่ให้เป็นการะของตัวเอง ถึงว่ามีแค่ปัจจัย ๔ นี้เป็นเครื่องดำเนิน

วัตรปฏิบัตินี้เป็นอารมณ์ประทับใจ มีวัตรปฏิบัติใจ มีวัตรปฏิบัติให้เราเครื่องดำเนิน เจริญเติบโตขึ้นมาจากความทุกข์ๆ อยู่เนิ่นๆ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมตตาประทานไว้ขนาดนั้น ทั้งข้อวัตรปฏิบัติ ทั้งวางธรรมวินัยไม่ให้ไปเอาของรื้ออื่นๆ มาพอกผสมใจของตัว ถ้าเราพยายามตั้งสติขึ้นมาตรงนี้ สติมันจะเริ่มเจริญเติบโตขึ้นมาจากวัตรปฏิบัติ วัตรปฏิบัตินี้ ความพลั้งพลาด ความพลอสติไป เราก็กกลับมาเริ่มต้นตั้งแต่ตรงนั้น สติระลึกอยู่ๆ พิจารณาออกไปกระทบ รูป รส กลิ่น เสียง ภายนอก เห็นความสลัดใจ เห็นความแปรไปมันจะถอนเข้ามา ความถอนเข้ามา จิตนั้นสงบเข้ามาๆ นี่มันจะพิจารณาไปเรื่อยๆ สติมันพร้อมได้

เพราะว่าในกึ่งพุทธกาลนี้เราไม่มีพื้นฐานของความเป็นสมาธิอยู่แล้วนี้ ในสมัยพุทธกาลนั้นตั้งแต่อาฬารดาบส อุทกดาบส เขาสอนกันอยู่อย่างนั้น เขามีพื้นฐานอยู่ เขามีพื้นฐานของความสงบของใจอยู่แล้ว ผู้ฟังธรรมถึงได้ไปได้ง่าย เพราะจิตมันควรแก่การงาน แต่จิตในกึ่งพุทธกาลอย่างเราเกิดมาในกึ่งพุทธกาล เทคโนโลยีเจริญ ข่าวดารมันไปได้ทั่ว ความเห็น ความเข้าใจ นี่มันทำให้คิดว่าเรารู้เรื่องของเทคโนโลยี รู้เรื่องของโลกเขา เราจะเป็นผู้ที่ฉลาด มันฉลาดในเรื่องของโลก แต่มันจะเป็นความโง่เขลาเบาปัญญาในเรื่องของธรรม เพราะมันทำให้ใจนี้ฟุ้งซ่าน มันแบกรับไว้หมดใจ

สัญญาความจำได้หมายรู้ที่ศึกษามามันก็สะสมลงที่ใจ พอความสะสมลงที่ใจ จะคิดอะไร มันก็ต้องคิดเปรียบเทียบกับความรู้ทั้งหมด มันถึงไม่เชื่อสิ่งใดด้วยง่ายๆ ความไม่เชื่อสิ่งใดง่ายๆ นั้นมันไม่เชื่อ ถ้าไม่เชื่อในเรื่องที่กิเลสหลอกมันก็ยังน่าพอใจ เวลากิเลสหลอกนี้เชื่อ เพราะอะไร เพราะเราคิด แต่เวลาเป็นธรรมที่ว่าจิตนี้ควรสงบ กลับไม่เชื่อ ความไม่เชื่ออันนี้ ความไม่ปักใจเชื่อ

แล้วยังมีความไม่ปักใจเชื่อนี้เป็นกิเลสโดยสัญญาญาณ ความรู้ที่เข้ามาพิสูจน์ เทคนิคที่เขาพิสูจน์ของโลก โลกพิสูจน์ธรรมไม่ได้ วิทยาศาสตร์พิสูจน์ธรรมไม่ได้ วิทยาศาสตร์เป็นทฤษฎี เป็นสัจจะอันหนึ่งในการเปรียบเทียบ แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้มันเหนืออื่นเพราะอะไร

เพราะวิทยาศาสตร์นี้มันมีอยู่แล้ว ความมีอยู่คือทฤษฎีต่างๆ คนเรายังไม่รู้อีกมาก ในสัจจะความจริงที่ว่ามันกระทบกันเกิดขึ้น ความสัมพันธ์กัน ทฤษฎีสัมพันธ์เกิดขึ้นมันก็จะกันไปตามสัจจะในเรธาตุต่างๆ นั้น นักวิทยาศาสตร์ยังสามารถจะคิดค้นเรื่องต่างๆ ในโลกนี้ได้อีกมากมายมหาศาลเลย เพียงแต่ยังไม่เห็นเรธาตุต่างๆ ที่จะเอาชุดกันขึ้นมาใช้ นั่นเป็นวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์คือสิ่งที่ทฤษฎีที่พิสูจน์ได้ตามหลักการนั้น ถึงว่าเป็นวิทยาศาสตร์ ถึงเป็นกฎทฤษฎีใน

แต่ธรรมะนี้ มันสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและไม่จริง มันสุมเข้ามาให้หัวใจนี้เป็นความทุกข์ร้อนไปก่อน วิทยาศาสตร์ที่เขามานั้นมันเป็นทฤษฎีสารอย่างอื่นภายนอก แต่กิเลสนี้มันไม่มีเหตุผล กิเลสเกิดดับพร้อมๆ กับใจ มันคันรน มันปลุกไสใจให้เข้าไปสัมผัสกับความทุกข์ตลอด กิเลสมันไม่มีเหตุไม่มีผล มันถึงว่าไม่เป็นกฎทฤษฎีต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่ากิเลสจะสัมผัสสิ่งใดแล้วจะเกิดขึ้นเป็นกิเลส คนที่มีกิเลสมากกิเลสน้อย ความรักของใจ สิ่งสงวนของใจ นักสะสมของเก่ากรักของเก่า นักสะสมทฤษฎีใหม่ นักสะสมแบงก์กรักแบงก์ นักสะสมอะไรล่ะ ความนักสะสมนั้นเจอสิ่งนั้นมันจะเกิดฟู เกิดอยากได้ นั่นกิเลสมันเกิด กิเลสถึงไม่มีเหตุผลว่านักของเก่าเท่านั้นจะทำให้กิเลสเกิด...ไม่ใช่

กิเลสของใครของมัน ความเคยใจของใครของมัน กรรมของใครของมัน มันเกิดขึ้นไม่มีเหตุไม่มีผล ไม่มีเหตุมีผลว่ากิเลสจะต้องขนาดนั้นมันถึงจะเกิดขึ้นมา มันเกิดดับตลอดเวลา เห็นไหม กิเลสมันเกิดดับอยู่ในหัวใจตลอดเวลา กิเลสมันเป็นเจ้าวัฏจักรคุมใจอยู่ตลอดเวลา ถึงว่าการคิดด้วยปัญญาธรรม ด้วยปัญญาอบรมสมาธินะ มันถึงว่าคิดด้วยปัญญาในการที่ว่าให้จินตนาการเข้าไปชำระล้างความคิดที่มันคิดออกมาด้วยไม่มีเหตุไม่มีผล จินตนาการตามธรรมชาติของใจที่เข้าไปชำระล้างให้ความไม่มีเหตุไม่มีผลของกิเลสนั้นยอมรับได้

เพราะเราคิดขึ้นมา เราตรึกขึ้นมาด้วยใจของเราที่ไม่มีเหตุไม่มีผล คิดสิ่งต่างๆ ที่เราไม่รู้จริง แต่รูป รส กลิ่น เสียง ภายนอกแน่นอน สิ่งที่เราเคยเห็นสัมผัสเข้าไปในสัญญาอันมันจะปรุงแต่งขึ้นมา แต่มันไม่มีเหตุไม่มีผล มันถึงเกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติของมันเป็นกิเลส ความจินตนาการเข้าไปนี่คือจิตตมยปัญญา สุตมยปัญญาคือการศึกษาเข้ามา จิตตมยปัญญา ปัญญาเพื่อจะล้อมคอกใจไม่ให้ฟุ้งซ่าน ล้อมคอกของใจ ล้อมคอกสิ่งที่ว่ามันฟุ้งซ่านออกไปให้ย้อนกลับมาให้มันเกิดพลังงานอยู่ในแค่หัวใจนั้น ให้เป็นความสังคหะของใจเข้ามา มันถึงการจินตนาการ จิตตมยปัญญาที่ใช้สุตมยปัญญาในพระไตรปิฎกที่เราศึกษาเล่าเรียนมา แล้วเราจิตตมยปัญญาเข้ามาให้มันพิสดารขึ้นมา เหนือขึ้นมาอีก พอเหนือขึ้นมามันก็จะเหนือกิเลสไป

กิเลสไม่มีเหตุไม่มีผล เกิดดับโดยธรรมชาติของมันที่มันเกิดดับ มันไม่ต้องอาศัยทฤษฎีใดๆ ทั้งสิ้น ในการควบคุมมันด้วยจิตตมยปัญญา จิตตมยปัญญาจะสามารถทำใจนี้ให้สงบเข้ามาได้เป็นภาวนามยปัญญา ผู้ที่มีความรู้มาก ผู้ที่เป็นพุทธวิสัย ในกึ่งพุทธกาลควรจะเป็นอย่างนั้นทั้งหมด ถึงต้องใช้สิ่งนี้เข้ามาทำความสงบเข้ามาใจ คนที่มีปัญญามากอย่างพระสารีบุตร พระสารีบุตรนะ ก่อนที่ท่านจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ที่เขาขีดกฎนั้นนะ เป็นพัตนะ ท่านถวายงานพัตองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ พัตอยู่ หลานของท่านมาต่อว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะว่าเอาพระสารีบุตรที่เป็นลูกของท่านมาบวช

บอกกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “เราไม่พอใจสิ่งใดๆ ทั้งหมด ”

ในโลกนี้จะบอกว่าไม่พอใจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่กล้า ก็เลยบอกว่าเราไม่พอใจสิ่งใดๆ ทั้งหมดในโลกนี้ คือไม่พอใจที่พระพุทธเจ้าเทศนาเอาพระสารีบุตรมาบวชได้ใจธรรมะของพระพุทธเจ้าวางไว้ พระสารีบุตรฟังธรรมของพระอัสสชิเข้ามาบวช บวชในธรรมวินัย เราไม่พอใจสิ่งใดๆ คือไม่พอใจสิ่งนี้ไง ไม่พอใจสิ่งนี้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งใดๆ เธอก็ต้องไม่พอใจในอารมณ์ที่เธอคิดด้วย เพราะอารมณ์ที่คิดขึ้นมานั้นก็เป็นวัตถุก้อนหนึ่ง”

อารมณ์คือขันธ ๕ ความคิดที่เกิดขึ้นมาจากกิเลส กิเลสนี้มันเป็นตัวตน ถ้าใจที่มีปัญญาเข้าไปจับต้องได้ ความคิดของหลานพระสารีบุตรนั้นมันเป็นสสารอย่างเกิดขึ้นมาจากความคิด เห็น

ใหม่ เราไม่พอใจ สิ่งที่ไม่พอใจนั้นก็เกิดขึ้นมาตั้งเป็นรูปขึ้นมาแล้ว ความไม่พอใจต่างๆ นั่นคือไม่พอใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอาพระสารีบุตรมานั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าถ้าเธอไม่พอใจสิ่งใดๆ ในโลกนี้เพราะเป็นวัตถุทั้งหมด อันนั้นมันหยาบ ความไม่พอใจอันที่ในหัวใจของหลานนั้นมันยังเกิดดับให้โทษด้วย สิ่งที่ให้โทษ ให้ความร้อน ให้ความไม่พอใจ ในหลานของพระสารีบุตรนั้นนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งใดต่างๆ เธอต้องไม่พอใจสิ่งนี้ด้วยเพราะมันเป็นวัตถุ” แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดประโยคเดียว เพราะสมัยนั้นเป็นนักปราชญ์ พวกนักปราชญ์พูดคำเดียวเขาจะทันกันไง ความทันของปัญญา เพราะเขามีปัญญานาคนั้นเขาถึงแก้ชำระกิเลสกันได้ ไอ้ปัญญาทางอ้อมของพวกเราที่ยังครองผ้ากาสาจะอยู่ที่นี่ แล้วบอกว่าเป็นพุทธชินโรต เป็นลูกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานธรรมะเอาไว้ พระสารีบุตรฟังอันนี้ขึ้นมาเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาทันทีเลย

พระสารีบุตรเป็นผู้ที่มีปัญญามาก จะพูดกับใคร จะพูดอะไร จะจับมาประเด็นใจ แล้วคิดพิจารณา แต่ถ้าสอนเข้ามานี้พระสารีบุตรก็จับประเด็นมา แต่กิเลสมันอยู่ในหัวใจมันต่อต้าน นี่หัวใจต่อต้าน ก็ต้องพิจารณาก่อน ต้องคิดใคร่ครวญก่อน พระสารีบุตรถึงเป็นพระอรหันต์ช้ากว่าพระโมคคัลลานะ ช้ากว่าสาวกลูกศิษย์ของพระสารีบุตรต่างหาก พระสารีบุตรเป็นอาจารย์นะ แต่สำเร็จช้ากว่าลูกศิษย์ของพระสารีบุตรอีกต่างหากด้วย

นั่นนะ ผู้มีปัญญา การมีปัญญาใคร่ครวญมากมันต้องพิศุจน์มาก พอมีพิศุจน์มากมันก็ต้องจินตนาการมาก ความจินตนาการเพื่อให้ใจสงบเข้ามา มันก็เป็นจินตนาการ เป็นธรรมอันหนึ่ง แต่เพราะเรามากิเลสในหัวใจ เราไม่เชื่อใจเรา เราไม่ไว้ใจเรา เราว่าความคิดอันนี้มันจะเป็นกิเลส ความคิดที่จินตนาการเข้ามาชำระให้ใจนี้สังคยวิเวก ว่ามันจะเป็นกิเลส เพราะคิดขึ้นมา มันคิดนอกจากกิเลสคิด แต่ถ้าเป็นกิเลสคิดอยู่ที่นี่ เราว่าเป็นเราคิด เราอุ่นใจ มันมีฐานที่เกิด มันมีสิ่งที่พุ่งออกไปจากภาวสวะ หัวใจ จากคิดออกไปมีเรามีเขามีอะไรมันก็มันอุ่นใจ

แต่ความคิดใหม่ที่แว็บขึ้นมาด้วยที่ว่าเราใช้จิตมยปัญญา มันจะตื่นตื่น มันจะกลัว ความกลัวนั้นก็เป็นอาการของใจ ความกลัวนั้นก็เกิดจากกิเลสอีกล่ะ เห็นไหม ความกลัวคือความเกิดๆ

ดับๆ เกิดขึ้นที่ใจ ความกลัว กลัวอะไรบ้างล่ะ? กลัวผิดพลาด กลัวว่าคิดแล้วมันจะเตลิดเปิดเปิง คิดแล้วมันจะไม่เป็นความคิด มันไม่เป็นประโยชน์กับเรา ทั้งๆ สิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งใดคิดเข้ามา ทะล่อมใจเข้ามาให้ใจสงบได้นั้นเป็นความประเสริฐทั้งหมด ทำแค่ใจให้สงบเข้ามาเท่านั้นนะ

ใจที่สงบเข้ามาเพราะอะไร เพราะว่ามันไม่ส่งพลังงานออกไป สิ่งที่มาพุ่งเข้ามาเพราะพลังงานที่ส่งออกไป พลังงานที่ส่งออกไปเราไม่เห็นเพราะกระแสของจิตมันเร็วมาก มันส่งออกไปมัน คัมภีร์วัตถุ วัตถุคือสิ่งที่มันคิดออกไปแล้ว พอสิ่งที่คิดออกไปคิดถึงรูป รส กลิ่น เสียง ภายนอก คิดถึงชีพัน จี๋หุมราจี๋หามาแห่ง จี๋ๆๆ ทั้งนั้นทั้งหมด แต่มันผสมเข้ามาว่าเป็นทองคำๆๆ เพราะมันคิด เห็นไหม เพราะว่ามันคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีสิ่งที่ประเสริฐ เป็นของใหม่ๆ สดๆ ร้อนๆ ไม่เคยเน่า ไม่เคย เปื่อย ยังใหม่เอี่ยมพอใจ มันโง่ขนาดที่ว่าเอาเข้ามากินมันยังว่าเป็นทองคำ นั่นนะ ถ้ากิเลสคิด มันถึง ให้ความเร้าร้อนกับใจ

แต่ถ้าจินตมยปัญญา ปัญญาเพื่อจะทำใจให้สงบ มันบอกว่าอันนี้มันจะทำให้เราพุ่งเข้ามา อันนี้จะทำให้เราออกไปจนเราป๊าๆ เป้อๆ...ไม่มีสิทธิป๊าๆ เป้อๆ เพราะใจมีสติสัมปชัญญะอยู่ ใจที่มี สติสัมปชัญญะอยู่เนี่ยมันจะทะล่อมเข้ามา ความทะล่อมเข้ามานั้นทำให้ปัญญายเป็นปัญญาอบรม สมาธิเข้ามา ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา จิตนี้วิเวกขึ้นมา มันจะเห็นตัวเองตลอด

ดูอย่างที่ทำสมาธิ พระโมคคัลลานะทำความสงบอยู่ ทำความสงบอยู่ไม่ได้เพราะว่ามันมี นิเวศธรรม ๕ มากอยกั้นสมาธิอยู่ พระพุทธเจ้าบอกว่าให้ล้มตาอุดาว ให้ดูความสดชื่นขึ้นมา แล้ว กำหนดสมาธิเข้าไปเลย กำหนดพุทโธเข้าไปให้มันเข้าไป ใจก็จะลึกเข้าไปๆ อันนี้ก็เป็นสมาธิ นี่ เป็นสมาธิแขนงหนึ่ง กำหนดเป็นสมาธิเข้ามา มันก็วิ่งเข้าไปเป็นสมาธิ

แต่ในการพิจารณาอันนี้มันก็เป็นสมาธิเหมือนกัน พิจารณา เห็นไหม พิจารณาภายนอก พิจารณารูป รส กลิ่น เสียง ภายนอกเข้ามา เพราะต้องการให้ใจวิเวกเท่านั้น ใจวิเวก ถึงว่ากายมันมี ภายนอก ภายใน ไม่ใช่เราพิจารณาภายนอก แล้วมันว่าอันนั้นพิจารณาข้างนอกก็ว่าเป็นภายใน เวลา พิจารณาภายในก็ไม่เคยเห็นกาย

พิจารณาภายนอกให้เป็นไตรลักษณ์ เป็นสิ่งที่สลดเศร้าหมอง เป็นจี๋ เป็นของเน่าเปื่อย ของ ที่ทั้งๆ ที่มีจากเรา แต่ไม่เคยมองเห็นเลยว่าสิ่งนี้เป็นประโยชน์ ไปมองเห็นแต่ข้างนอก นี่มันไป

ติดข้างนอก มันก็ทำให้ฟู ทีนี้เราต้องการให้ใจสงบเข้ามาเฉยๆ นี่นา เราก็พิจารณาเข้ามาสิ พิจารณาเข้ามาๆ พิจารณาเข้ามาเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นขี้ สิ่งนั้นไม่ควรจะเข้าไปจับต้อง ใจมันก็หดเข้ามาๆ หดเข้ามาอันนี้เป็นสมาธิที่ควรแก่การงานในเกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ

ถึงจิตสงบจากปัญญาอบรมสมาธิแล้วมันจะพิจารณากายก็ได้ พิจารณาจิตก็ได้ พิจารณาจิตที่ว่ามันเศร้าหมองๆ อยู่นี้แหละ จิตที่มันฟุ้งซ่านออกไปนี้แหละ เวลามันสงบเข้ามามันไม่มีความป้ำๆ เปื่อๆ ไม่มีอะไร เพราะจิตนี้มันจะสงบเข้ามาๆ ความสงบเข้ามาของมัน มันจะมีสติสัมปชัญญะ สติสัมปชัญญะเข้าไปๆ พอกความเข้าไปนี้มันรู้ตนรู้ตัว

สมาธิเหมือนกัน สมาธิ ถ้าเป็นสมาธิของพระโมคคัลลานะ สมาธิจริงๆ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแก่แล้ว แก้วถ้ามันง่วงถึงที่สุดแล้วให้นอนก่อน ถ้าสมาธิอันนั้นลงมันจะลงทุกวินาที ทุกพุทธโธ ทุกคำ ทุกความเห็น มันจะนิ่งๆๆ ลงไป ละเอียดลงไป อันนั้นเป็นสมาธิ ไม่ใช่ภวังค์

ปัญญาอบรมสมาธิก็เหมือนกัน ถ้ากลัวว่ามันจะผิดพลาดไป อันนั้นเป็นกลัว เป็นขวากหนามจะกั้นไม่ให้เข้ามา แต่พิจารณาเข้าไปเรื่อยๆ มันจะละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ มันจะเห็นความเป็นไปของมันตลอด ว่ามันจะปล่อยวางอย่างไรๆ สติสัมปชัญญะมันจะเพิ่มขึ้นมาตลอด แล้วมันเห็นคุณค่าของความปล่อยวางเข้ามา พอเห็นคุณค่าปั๊บนี้เข้าถูกทาง พอเข้าถูกทางมันจะจับจิตอันนี้เข้าไป จับเข้าไป มันจะสร้างความเจริญขึ้นมาให้กับใจที่ทุกข์ๆ ร้อนๆ อยู่ นั่นนะ

พอใจที่ความเจริญขึ้นไปมันจะเห็นคุณค่ามหาศาลเลย อ้อ! จากที่ว่าเราไม่กล้าทำ เรากลัว ผิดๆ พลาดๆ ใจ ทั้งๆ ที่เราครองผ้ากาสาอยู่ที่นี่ เราจะไปตื่นตื่นอะไรกับความผิดพลาดอันนั้น เรามีครูบาอาจารย์เป็นที่ยึดเหนี่ยวอยู่แล้ว ครูบาอาจารย์ชี้ช่องทางให้ถูกแล้ว เราจะไปลังเลสงสัยอยู่ตรงนั้นได้อย่างไร ลังเลสงสัยก็เป็นนิวัตรธรรมที่จะไม่ให้เข้ามา แต่ถ้าผู้ปฏิบัติเข้ามาถึงจุดนี้มันจะเห็นจิตการปล่อยวาง จิตที่มีสติสัมปชัญญะ ความเห็นในจิตที่มีสติสัมปชัญญะมันจะรู้ขึ้นมาในปัจจุบัน รู้ขึ้นมาด้วย อตตตา หิ อตตโน นาโถ ว่าอันนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิที่มีสังโยชน์เกิดขึ้น

กิเลสสงบ ที่ไม่มีเหตุผลสงบตัวลงไป แต่กิเลสที่ว่าเป็นตัวเป็นตนที่เป็นสังโยชน์เกาะเกี่ยวระหว่างกายกับใจอีกชั้นหนึ่งมันก็จะรู้เท่า แกรู้เท่าผ่านนิวัตรธรรมเข้าไปให้จิตนี้เป็นสมาธิเท่านั้น

มันจะเห็นนิรณธรรมนี้เกิดดับ ทำให้ใจนี้พุ่งช่านกันจิตไม่ให้ เป็นความสงบ พอจิตเป็นความสงบ ในสัญชาตญาณของความสงบนั้น มันจะเห็นสังโยชน์ความละเอียดเข้าไปที่เป็นการผูกกายกับใจ ไว้ร่วมกัน พอจิตสงบเข้ามาขนาดนั้นมันถึงจะเห็นกาย เวทนา จิต ธรรม ขึ้นมาด้วยสติปัญญา ๔ ภายในตามความเป็นจริงขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง นี่ศาสนาพุทธเราประเสริฐ ประเสริฐตรงนี้

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐมาก น้ำดื่ม น้ำอมฤตธรรมในหัวใจ ของผู้ทรงธรรมเอาไว้ นั่นนะ ใจมันจะสงบเข้ามามันก็มีความสุขมหาศาลอยู่แล้ว มันยังมาชำระ สังโยชน์ออกไปเป็นชั้นๆ ออกไปจากใจดวงที่ประเสริฐๆ นั้น มันถึงเห็นว่าแม้แต่ทำความสงบ ของใจให้เป็นอิสระเป็นเอกัคคตารมณ์มันยังมีความสุขขนาดนั้น แล้วมันสังโยชน์ขาดเป็นชั้นๆ เข้าไป จนเป็นวิมุตติธรรมในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันประเสริฐขนาดไหน ถึง ได้วางธรรมและวินัยนี้ให้เราเดินตามขึ้นไป

จิตที่ทำความสงบเข้ามามันจะอหังการขนาดนั้น จิตที่ทำความสงบเข้ามาจนเห็นความเป็นจริง นิรณธรรมที่เกิดดับ ที่กั้นจิต ที่ชำระล้างออกไป ทั้งๆ ที่เป็นจินตมยปัญญามุนเข้ามานะ ภาวนามยปัญญายังไม่ทันเกิดเลย นี่จินตมยปัญญาทำให้เป็นอิสระจากกิเลสเข้ามา แล้วก็ เป็นภาวนามยปัญญาที่ทำให้สงบเข้ามา มันก็จะเห็นความสงบเข้ามา

มันจะไม่มีทางเลยที่จะมีความผิดพลาดถ้าเดินถูกทาง เดินตามท้องถื่นอุปฆาตบอ ก เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ทั้งข้างนอก ทั้งข้างใน แล้วมันจะทำให้จิตใจนี้ละสังโยชน์อันเป็นกิเลสที่ มันผูกจิตอยู่ ให้ใจนี้ไม่สามารถชำระไอรูป รส กลิ่น เสียง ไอ้เรื่องของกาย เวทนา จิต ธรรม ข้างนอก หลุดออกไปไม่ได้ สังโยชน์มันมัดตรงนั้นไว้

นั่นนะ การหาหนทางการทำ การจะทำใจให้เกิดเป็นเพศสูงขึ้นไปอีกจากสมณเพศ สมณเพศในสมมุติสงฆ์กับสมณเพศที่ว่าเป็นเพศ คือว่าเป็นผู้ที่เห็นสังโยชน์ขาดออกไป เป็นอริยสงฆ์ อริยสงฆ์นั้นเป็นเพศของใจ ไม่ใช่เพศของกาย เพศของกายเราได้สมณเพศมา แต่หัวใจนี้มันยังเป็นปุถุชนอยู่ มันยังไม่ได้เป็นของอริยเพศ อริยเพศขึ้นไปที่ใจมันสูงขึ้น

มันมีกายกับใจ เรื่องของร่างกายนี้หมอต่างๆ ในโรงพยาบาลเขาก็สัมผัสสัมพันธ์กัน ใน สัปหรือเขาก็สัมผัสสัมพันธ์กัน เขาก็เป็นเรื่องของโลกของเขาอยู่อย่างนั้น มันยังทำให้เขาเวียน

ว้ายตายเกิดออกไป เราเห็นโทษของอย่างนั้นแล้ว แล้วเรามาฟังธรรม เราเข้าใจ เราเกิดมามีวาสนา เราได้บวชเป็นสมมุติสงฆ์ในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราได้ประพฤติปฏิบัติ

ประพฤติปฏิบัติด้วยความมูมานะ ด้วยความอุตสาหะ ด้วยวัตรภาคปฏิบัติของเรา ปิดตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจไม่ให้ออกไปยุ่งกับโลกภายนอก หลบเข้าไปในที่สงัดในที่วิเวก ทำใจของตนให้เป็นทีวิเวกขึ้นมา ทำใจของตนให้มีพื้นที่การงานออกมา ให้อาตมามีได้ดื่มกินความสงบอิ่มใจนั้น นั่นคือการครองใจนั้นมันก็ทำให้มีความสุขขึ้นมา ความสุขขึ้นมาจากใจ พอมีความสุขขึ้นมาจากใจ งานนั้นก็เป็นงานควรแก่การงาน ควรแก่การงาน มีความสดชื่น มีความอิ่มเอิบในใจนั้น นี่มันต้องทำงานไปด้วยความสุคติ มันไม่ได้ทำงานไปพร้อมกับความทุกข์

ความทุกข์อันนั้นเพราะใจเรานั้นยังมีกิเลสปกครองอยู่ด้วยความมืดเหมือนถ่านดำไม่เห็นอะไรเลย กับเราจุดไฟติดแล้ว จุดไฟติดเพราะมีสมาธิธรรม มีสมาธิ มีความสุขอันนี้ มันจากถ่านดำๆ มันเริ่มโดนจุดไฟแดงขึ้นมา ถ่านแดงขึ้นมา เรามีความสุขพร้อมที่มันจะสุกแล้ว จากหัวใจดิบๆ มันจะทำให้ใจนี้สุกขึ้นมา ก็พิจารณาสิ ไม่ใช่ว่าจะทรงแต่ความสงบไว้เฉยๆ ความสงบนี้เป็นความสงบเฉยๆ เราต้องพิจารณาจิตหรือกาย กายหรือจิตก็ได้ กาย เห็นไหม กายที่ว่าในโรงพยาบาลถึงที่สุดของการตายนั้นก็เอากายนี้ไปไว้ในห้องดับจิตแล้วต้องตายไป นั่นเรื่องของโลกเขา

เรื่องของธรรม นั่นเป็นเริ่มต้นของการทำงาน ไปเที่ยวป่าช้าไป จิตนี้ไม่เห็นป่าช้าก็ต้องพิจารณากาย เห็นป่าช้า ไม่เห็นป่าช้าก็เห็นว่าไอ้สัปเหร่อที่ไปทำป่าช้าคือหัวใจใจ หัวใจที่ไปติดกายนั้นนะ นี่พิจารณาจิตคือพิจารณาเข้ามา ถ้าปัญญาอบรมสมาธิควรพิจารณาจิตเพราะมันจะเห็นจิต เพราะการทำความสงบเข้ามาจะใช้จิตพิจารณาเข้ามา ใช้นามธรรม หดตั้งแต่สายรุ้งเข้ามา ตั้งแต่ปากหมูสายรุ้งหดเข้ามา หดเข้ามาเป็นความสงบตั้งมั่น พอตั้งมั่นก็ดูจิตใจ จิตนี้ไปเกาะเกี่ยว จิตนี้เป็นทุกข์ จิตนี้คืนรนอยู่นี้คืออะไร

พิจารณาไคร่ครวญหาใจ หาจิตให้เจอ เจอคือจิตที่มันเป็นความคิด ความคิดที่มีขั้น ๕ อยู่พร้อมใจ พิจารณาย้อนกลับเข้าไปที่ขั้น ๕ นั้น ขั้น ๕ นี้มีสัญญา สัญญาความยึดมั่นถือมั่น มี

สังขาร สังขารคือการปรุงการแต่ง มีวิญญาณรับรู้ มีเวทนาความเห็นว่าเป็นดีหรือชั่ว มันจะเห็นแต่การติดอย่างเดียว ไม่เห็นดีหรือชั่วด้วยมันนั้นนะ แล้วก็ป็นรูปของจิตวนออกไป ไปติดในอะไร? ติดในกาย ผู้ใดพิจารณากายก็ตั้งกายขึ้นมา พิจารณากาย กายนี้เป็นอะไร เพราะจิตสงบแล้วมันจะเห็นกายได้จากสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงจากภายใน ตาในเห็นกายจนจนพองสยองเกล้า ความจนพองสยองเกล้ามันความสะเทือนของกิเลส

ความสะเทือนของกิเลสมันไม่ใช่ความตกใจแล้ว จากความกลัวข้างนอก กลัวจะผิดพลาด กลัวทุกอย่าง พอมันเดินเป็นขึ้นมา ใจมันอยู่ข้างหลัง มันเดินขึ้นไปด้วยความอาหยาญ ด้วยเอกบุรุษ ด้วยคนที่จะพ้นออกไปจากทุกข์ มันจะก้าวเดินไปองอาจกล้าหาญพร้อมกับความสุข อิมเมปรเมปริดีเข้าไปสู่กับข้าศึก เห็นไหม กองทัพที่ชนะเขา กองทัพที่ฮึกเหิม กองทัพที่ชนะฝ่ายศัตรูตรงข้าม กองทัพที่ห้อยเหงา กองทัพที่ไปแบบไม่มีหัวใจมันจะไปสู่ข้าศึกที่ไหนได้ มันแพ้ตั้งแต่ยังไม่ก้าวเดินออกไปโจมตีเขา แต่กองทัพที่อาหยาญ กองทัพที่มีสุขคืบคินอยู่นี้มันเข้าโจมตี

กายนกร เห็นไหม กายนี้เป็นอย่างไร ใจที่ว่าเผาๆ ข้างนอกนั้นมันเป็นวัตถุ ใจเห็นกายจากสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง มันเห็นกายจากภายในด้วย เห็นกาย เห็นเป็นรูปของกาย รูปของตา หู จมูก ลิ้น กาย อะไรก็ได้ รูปของอวัยวะทั้ง ๓๒ ประการในร่างกายของเรา รูปของโครงกระดูก รูปอะไร พิจารณาให้มันเป็นไตรลักษณ์ จิตที่เป็นสมาธิมันจะเห็นความแปรปรวน ความแปรปรวนแบบที่ว่ามันไม่มีขณะจิตนั้นนะ

ขณะกาลอดีตอนาคตที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปให้กาลเวลามันเคลื่อนไป จิตเป็นสมาธิธรรมอยู่ มันเป็นหนึ่งในเดียว มันไม่มีขณะที่จะหมุน ขณะ ๑ และ ๒ ไม่มี มันพิจารณาอยู่ ขณะที่มันแปรสภาพมันสะเทือนใจมากเพราะอะไร เพราะเป็นปัจจุบันธรรม ร่างกายนี้แตกครืนออกไปแปรสภาพไปให้เห็น มันสลดสังเวชมาก โอ้ย! เป็นอย่างนี้หรือ เมื่อก่อนนั้นมันเป็นความเข้าใจ แต่ตอนนี้เห็นความเห็น เห็นว่ากายที่แปรสภาพต่อหน้า หลุด ครืนออกไปนะ จิตมันจะสลดทึ้งเลย สังโยชน์ขาดออกไป กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ปล่อยเข้ามา ถ้าเป็นการพิจารณากาย เห็นไหม พิจารณากายต้องพิจารณาอย่างนั้น

พิจารณาจิตก็เหมือนกัน จิตมันข้องเกี่ยวกับอะไร จิตนะ ก็มันข้องเกี่ยวกับกายนั่นละ แต่พิจารณาข้องเกี่ยวกับกายนั่น กาย เรื่องมันหายบไป เพราะจิต มันพิจารณาจิต มันอาการของจิต ข้องเกี่ยวเพราะความสุขดื่มกินของใจใจ ใจมันเกาะเกี่ยวอะไร มันจะมีอารมณ์ของใจนั้น ใจนั้นมี อารมณ์เกาะเกี่ยวเข้าไปๆ ก็มีอารมณ์เคลื่อนไปๆ ก็นับไป หมุนไป หมุนออกไปเหมือนกัน ทั้งๆ ที่มีสมาธิอยู่ สมาธินี้เข้าไปทำใจให้ตั้งมั่น แต่เวลาสมาธิมันเสื่อมไปมันก็ไปจับกาย กินอารมณ์นั้น หมุนออกไป เราก็ต้องเห็นว่าที่มันจะกินอารมณ์นั้น ใจมันเป็นสักแต่ว่าใจ ชันธ ๕ เกิดพร้อม เกิด ดับๆ ในใจนั้น แต่ขณะที่มันเกิดขึ้นมา ใจมันแสดงตัวออกมาจากชันธ ๕ ใจนี้ จิตมันส่วนๆ พิจารณาเป็นเวทนาออกมา เป็นใจที่เคลื่อนออกมา เราที่จับเข้าไปลิ ความจับนี้เอาจิตจับนะ เอา ภาวนามยปัญญาภายในจับ ไม่ใช่เอาเครื่องมืออะไรไปจับ

ถึงบอกว่า ธรรมอันนี้พระพุทธเจ้าท่านนั้นที่ประทานไว้ให้กับสาวกะพวกเรา สาวกะจับอัน นี้ได้ ก็เอาจิตเข้าไปจับ เอาธรรมจักรคือจิตจับจิตนี้ แต่จิตดวงนี้เป็นจิตที่มีพื้นฐานจากปัญญาอบรม สมาธิเข้ามา มันก็จับอาการที่เกิดขึ้นเข้ามา พอจับปั๊บ มันก็จับปั๊บจับจิต จับจิตก็วิปัสสนา วิปัสสนา จับจิตหมายถึงเห็นตัวมันใจ จับจิตเห็นการเกิดขึ้นของอารมณ์ จับปั๊บวิปัสสนาไป วิปัสสนาอันไหนเกิดก่อน อันไหนทำให้เกิดการปรุงแต่ง สิ่งที่มีความปรุงแต่งไปที่อารมณ์ๆ เคลื่อนไหวไป ไปจากตรงไหน เวทนาไหนที่ว่ามันพอใจบ้าง สุขเวทนา ความพอใจนั้นนะที่ทำให้ อารมณ์ให้เคลื่อนไป แยกออกๆๆ ต้องแยกออก หมั่นแยกออก แยกให้เป็นชันธ ๕

สิ่งที่พอใจนี้ไฉ่ อะไรคือรับรู้พอใจ? วิญญาณไง วิญญาณรับรู้ทำไม วิญญาณให้ความสุข ความทุกข์กับใครได้ วิญญาณรับรู้นี้ วิญญาณในชันธ ๕ รับรู้ให้ความสุขความทุกข์กับใครได้ เพราะมันไฉ่ มันเชื่อมั่นเองถึงไป แล้วใครไฉ่ล่ะ? ก็มึง ไฉ่มึงคือใคร? มึงคือกิเลสไง กิเลสในหัวใจ เกิดดับพร้อมกัน นั้นนะพิจารณาเข้าไป ถ้าปัญญามันทันมันจะหมุนตามทัน หมุนตามทันมันก็จะ ปล่อยๆๆ ปล่อยแต่ยังไม่ขาดนะ สังโยชน์ยังเกาะเกี่ยวอยู่ ปล่อยเรื่อยๆ ตามเข้าไปจนสังโยชน์นั้น ขาดออกไป ขาดออกไปเห็นๆ ต่อหน้า นั้นละ เพศของใจมันจะเกิดเป็นสมณเพศของความเป็นจริง ไฉ่ สมณเพศ เพศของใจ

จากสมมุติ เป็นเพศโดยสมมุติ ได้ครองผ้ากาสายะอยู่ด้วยธาตุ ๔ ธาตุ ๔ นี่ก็ร่างกายของเราครองผ้ากาสายะอยู่ แต่เวลาหัวใจพิจารณาจนขาดออกไปนั้นนะ หัวใจนั้น ธรรมอันนั้นเกิดขึ้น

จากใจ กังวานขึ้นจากใจดวงนั้นนะ ใจดวงที่ประพฤติปฏิบัตินั้นนะ ใจดวงนั้นไม่ใช่ปุณฺณ เพศของใจนั้นได้พลิกไปแล้วไง พลิกขึ้นไปจากภวานามบัญญัติ พลิกขึ้นไปจากเทคโนโลยี จากกรรม และวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เรากำลังเดินตามกันอยู่นี้ไง วิปัสสนาตามเข้าไป ใจนี้ก็เจริญขึ้นไปเป็นอีกเพศหนึ่งไปเลย คราวนี้เป็นอกุปปธรรม ไม่เลื่อมเป็นกุปปธรรม

กุปปธรรม สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา นี่เป็นกุปปธรรม เจริญแล้วเลื่อมๆ เอาความทุกข์มาให้กับดวงใจทุกๆ ดวง กลับมีความวิริยอุตสาหะจนทำงานเป็นอกุปปธรรม ไม่มีความเลื่อมจากตรงนี้ นี่มันเป็นการแน่อนไปว่าต้องสำเร็จไปข้างหน้าเด็ดขาด จะต้องเป็นลูกศิษย์พุทธชินโรตโดยธรรมชาติเลย เป็นเสมอกันจนใจนี้เสมอกันขึ้นไปจนความรู้เท่าทัน เห็นตลาคตทั้งองค์ๆ เห็นตลาคตทั้งองค์ก็ใจนี้เป็นธรรมทั้งดวงใจ ความสุขเกิดขึ้นไปจากใจที่ฮึกเหิม จากใจที่ต่อสู้ขึ้นไป จากศากยบุตรโดยสมมุติจนเป็นศากยบุตรโดยสมบูรณ์ โดยสมบูรณ์ด้วยการก้าวเดินไปของปัญญา

ก้าวเดินไปของปัญญา ก้าวเดินไปอย่างนี้พร้อมกับมรรคอรียสัจจ ต้องพร้อมด้วยนะ พร้อมกับสมาธิธรรมเจริญขึ้นไป เจริญจนสิ้นสุดแห่งการประพฤติปฏิบัติ นั้นนะ หัวใจดวงนั้นถึงได้ประเสริฐมาก หัวใจดวงที่ประพฤติปฏิบัติถึงประเสริฐ เกิดขึ้นจากเรานี้แหละ เกิดขึ้นจากเพศของภิกษุนี้แหละ เกิดขึ้นจากผู้ที่ทรงธรรมทรงวินัยเอาไว้ ผู้ที่ทรงธรรมทรงวินัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงประทานไว้ ภิกษุ ภิกษุณี นี่เป็นนักรบ เป็นผู้ที่ทรงธรรมและทรงวินัยในหัวใจไว้ก่อน เป็นผู้ที่ดีมกินความสุขอันนี้เต็มที่แล้วจะเป็นผู้เจือจานให้กับสัตว์โลกทั้งหลาย สัตว์โลกทั้งหลายจะได้ความสุขต่อไปจากเรา ต่อไปจากหัวใจที่มีธรรมในหัวใจดวงนั้นนะ

หัวใจดวงที่ประพฤติปฏิบัติไม่ต้องให้มันลุ่มๆ ดอนๆ ให้มันทุกข์ๆ ร้อนๆ ในใจดวงที่ประพฤติปฏิบัตินั้น ต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความฮึกเหิม ประพฤติปฏิบัติด้วยสิ่งที่เปี่ยมปัจจัยการแก้การงาน วัตรปฏิบัติต่างๆ ในรูปดวงัตถ์ที่เป็นเครื่องดำเนินที่พระฝ่ายปฏิบัตินี้ทรงกันไว้ ใจนั้นมันถึงเป็นอารมณ์ประทับใจไป

มันประทับใจในใจผู้ปฏิบัติที่ถึงก่อน เอกบุรุษเป็นผู้ที่ว่างจากล้าหาญ เป็นผู้ที่มีจริงใจ รู้ธรรมตามความเป็นจริง สุขตามความเป็นจริง ตามความเป็นจริงของดวงนั้น ไม่มีใครมาบอกทั้งสิ้น ไม่ต้องให้ใครมาเยินยออป้อน เพราะการเยินยอนั้นเป็นกิเลส เราชำระกิเลสด้วยกัน เราต่อสู้

กิเลสมาเพื่อจะชำระกิเลส ทำไมจะต้องให้กิเลสมันมาชมอีก ทำไมไปติดในคำยกยอปอขึ้นของคน  
ที่มายกยอปอขึ้น ทำไมไปติดคนเขานิทานกาเลอะ อันนั้นมันเป็นกิเลส

เราจะชำระกิเลสให้ไหม เราฆ่ากิเลสในหัวใจแล้วให้ไหม สิ่งที่เป็นอาหารของกิเลสจะไป  
ให้มันเข้ามาต่อกันได้อย่างไรอีกล่ะ สิ่งนั้นมันเป็นอาหารของกิเลส มันเป็นเครื่องที่ทำให้กิเลสฟู  
ขึ้นมา ทั้งๆ ที่เราชำระปากแล้ว ปิดปากของกิเลสแล้ว พอปิดปากของกิเลสแล้วอาหารของมันเข้า  
มาไม่ได้ มันสืบทอดกันไม่ได้ มันขาดไปแล้ว มันเป็นเรื่องอินทรีย์ เป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้เลย  
ถึงว่ามันถึงเข้ากันไม่ได้

ผู้ที่เป็นปัจจัยตั้งทำให้ใจดวงนั้นเป็นผู้มีความสุขก่อน สุขจริงๆ สุขด้วยการประพฤติ  
ปฏิบัตินี้ มันถึงว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐมาก เป็นสิ่งที่ควรชวนชวน ควรจะประทับใจ ควรอย่าง  
มหาศาล ควรมากนะ ตามความควรนั้น ถึงว่ามีความภูมิใจภูมิใจ มีความก้าวหน้าไปด้วยความอิม  
ใจ ด้วยความอิมใจว่าเรามีวาสนา เราเกิดมาแล้ว เกิดมาแล้วพระพุทธศาสนาด้วย แล้วเรายังบวชมา  
เป็นภิกษุด้วย เป็นนักรบในศาสนา เป็นกองหน้าในศาสนา (เสียงเทปสิ้นสุดเพียงแค่นี้)